

Bejun Mehta

Olga Janáčková

Možná jste, milí přátelé, viděli před dvěma lety o Vánocích v České televizi záznam komické barokní opery Giuseppe Scarlattioho *Dove è Amore è Gelosia* (Kde je láska, je i žárlivost), která měla svou premiéru v zámeckém barokním divadle v Českém Krumlově v roce 1768 a skoro o 250 let později byla v září roku 2011 její novodobá světová premiéra natočena za účasti obecnstva filmovým štábem tamtéž. Producentem DVD, které vydala společnost Opus Arte, byla česká agentura BVA International v čele se svým ředitelem Jiřím Hubáčem ve spolupráci s Národním památkovým ústavem a Nadací barokního divadla. Operu vtipně režíroval Ondřej Havelka, orchestr historických nástrojů pod názvem Schwarzenberský dvorní orchestr dirigoval Vojtěch Spurný a ve čtyřech rolích vystoupili pěvci Kateřina Kněžíková, Lenka Máčliková, Aleš Brisceln a Jaroslav Březina. DVD obsahovalo nejen 85 minutovou operu, ale také doprovodný dokument s názvem *Perla baroka*. Letos získalo nejprve čtvrtletní a později i celoroční *Preis der Deutschen Schallplattenkritik* s tímto odůvodněním: „Je tady všechno, co patří ke správnému záznamu opery: neapolská buffa lehká jako pírko, kterou vytvořili její interpreti s muzikantskou přesvědčivostí a s hravým vtipem, k tomu inscenace, která

kongeniálně vtáhne do dění to kouzelné místo, kde byla opera poprvé hrána v roce 1768. Zámecké divadlo v Českém Krumlově, čerstvě renovované barokní divadlo, je se svou jevištní technikou z 18. století skrytou hvězdou této okouzující produkce.“ Potíž tehdy nastala při natáčení Scarlattiovy opery paralelně s dokumentem o unikátním barokním zámeckém divadle, který nakonec vznikl ve dvou verzích. První z nich s výkonným producentem Českou televizi, režírovaný Martinem Suchánkem, a druhý, který se nakonec stal součástí zmíněného DVD, byl dodatečně natočen a financován BVA. Právě tento dokument blíže propojil záznam operního představení s geniem loci a zároveň byl jakousi poctou kastelánovi českokrumlovského divadla a celého zámku dr. Pavlovi Slavkovi.

Povzbudivý krumlovský zážitek se stal inspirací pro další producentův projekt Jiřího Hubáče a jeho agentury BVA. Chtěli se do zámeckého divadla v Českém Krumlově vrátit znovu, tentokrát s příspěvkem k třicetiletému výročí narození skladatele Christoph Willibalda Glucka (1714), s jeho operou *Orfeo ed Euridice*. Tentokrát minili natáčet bez obecnstva, aby dosáhli ještě dokonalšího záznamu inscenace. Po tom, co Jiří Hubáč v Cannes na Festivalu Midem ohlásil

tento svůj projekt, domluvil se na koprodukcí na něm s mnichovskou společností Clasart Classic a ke spolupráci přistoupilo několik zahraničních televizních společností a Česká televize.

BVA se podařilo pro titulní roli Orfea získat jednoho z nejlepších současných kontratenoristů Bejuna Mehtu. Jednání nebylo jednoduché, slavný americký pěvec nejprve nabídku odmítl s tím, že pouhý záznam představení mu připadá málo zajímavý, ale později připustil, že kdyby se jednalo o filmovou verzi opery, pak by pozvání do Krumlova přijal. Zaujal jej také neobvyklý výklad postavy Orfea, který mu představil režisér Ondřej Havelka. Orfeus netouží po návratu Euridiky mezi živé jen proto, že ji miluje, ale také proto, že zemřela za bližší nevyjasněných okolností i díky němu. Roli Euridiky přijala rakouská pěvkyně Eva Liebau a jako Amor spolupracovala s inscenátory Švýcarska Regula Mühlemann. Orchestr dobových nástrojů Collegium 1704 a Collegium Vocale 1704 dirigoval Václav Luks.

Natáčet zfilmovaného Orfea? Inu, proč ne, ale k tomu je třeba daleko víc finančních prostředků. Znovu pomohla Clasart Classic, jenomže peníze nestačily na naplánované šestnáctidenní natáčení. A tak po zralé úvaze producenti snížili počet natáčecích dnů

fota BVA/Libor Sváček

na pouhých sedm. Autorka této reportáže o vzniku onoho zcela mimořádného projektu, který je zejména v dnešní „úsporné“ době přímo zázrakem, byla přizvána jako divák už ve chvíli pražských příprav Gluckova Orfea ve známém pražském studiu Domovina, kde probíhaly hudební i aranžovací závěrečné zkoušky s kostýmy a s nezbytnými rekvizitami. Zkoušeli zde tu část budoucí zfilmované opery, která se bude odehrávat na jevišti krumlovského zámeckého barokního divadla. Veškeré ostatní výjevy budou vznikat mimo divadelní scénu, site specific – v hledišti, pod jevištěm a podobně až přímo na místě v Českém Krumlově. Holešovická Domovina je příjemný prostor s hladivou akustikou a zkoušky tam probíhaly v klidu a v pohodě pod vedením režiséra Ondřeje Havelky a dirigenta Václava Lukse. Jaká však bude atmosféra při natáčení v Krumlově, až k účinkujícím přibude filmový štáb? Českokrumlovský zámek, jeho neskutečně krásné barokní divadlo a neobyčejně pohostinný a vstřícný kastelán zámku, pan dr. Slavko. Soukromá prohlídka podzemí divadla, kde ve stejné výši, jako je jeho orchestrístě, čekají veškeré dřevěné součásti barokní jevištní techniky, až je probudí jejich živí manipulátoři, kteří spoluvytvářejí jevištní kouzla tohoto zámeckého divadla. Je těžko popsateľné, nakolik dodnes působí na diváky i na umělce blesková proměna malovaných bočních kulís, sufit a zadního prospektu, které jsou nachystány pro každé

představení se třemi různými variantami jevištního prostředí. Kouzlo barokního divadla je nezměrné a možnost pozorovat vznik filmové opery od jevištních proměn po půvab i tajemnost filmování v přilehlých prostorech je zážitkem. Zvláště v tomto případě, kdy se zároveň s obrazem živě snímá zvuk zpěvu a orchestrálního doprovodu. Snížený počet natáčecích dnů pořádně vstrašil producenta Jiřího Hubače, když během prvního dne pochopil, že času je pouhá polovina, ale že režisér Ondřej Havelka se svými spolupracovníky pracuje na původní podobě scénáře... A tak se pracovní doba celého štábu úměrně k tomu prodloužila. Začínalo se ráno od sedmi hodin a točilo se do noci. Nejdůležitějším artiklem byla výdrž a pevné nervy. A tady byl jedním z plílřů celého filmování ten nejméně zkušený ve filmovém procesu, dirigent Václav Luks a jeho soubory. Umění okamžitě naplno zapnout a mezitím mnoho času prosedět v klidu a potom bleskově znovu zapnout, v tom se muzikanti povcičili opravdu pořádně. Klobouk dolů – ukázalo se, že jsou to „kamarádi do nepohody“. Tři kamery a hlavní kameraman pan Jan Malíř, zvukový režisér v přenosovém voze České televize, všichni naplno soustředění a přímo na místě spolupracující ve prospěch natáčeného Gluckova Orfea. Proces řídí režisér Ondřej Havelka. Pravá tvůrčí atmosféra.

A co naše zahraniční pěvecké hvězdy? Rozhovor s Bejunem Mehtou nechme na konec,

začneme se ptát té nejmladší, která sotva vyšla ze školních škamen (pravda, ne venkovské malotřídky, ale umělecké vysoké školy) – jmenuje se Regula Mühlemann. Setkáváme se s ní na zámku v improvizované maskérně, a když je později třeba Regula Amora nalíčit a náš rozhovor ještě pokračuje, moc paní maskérce nepomáhá, když temperamentní Regula pod jejími rukama doprovází svá slova neodmyslitelnými gesty a také mimikou. Je udivující, čím vším už tato mladá sedmadvacetiletá umělkyně prošla. Začátek jejího života byl idylický – vyrostla a vystudovala v Luzernu na vysoké škole u profesorky zpěvu Barbary Locher, ke které dodnes chodí, když má před sebou něco obtížnějšího. V létě roku 2012 debutovala jako Mladá Papagena v opeře P. von Wintera *Das Labyrinth* na Salzburger Festspiele, v sezoně 2012/2013 zpívala s velkým úspěchem Serpettu v Neuenfelsově inscenaci *La finta giardiniera* v Berlínské Staatsoper a vystupovala v kalhotkové roli Isoliera v Rossiniho opeře *Le Comte Ory* s Cecilií Bartoli, stala se Papagenou na prvních Osterfestspielen v Baden-Badenu pod taktovkou sira Simona Rattla. Na konci sezony odjela na turné po Chile a Peru. Potom byla angažovaná jako Gianetta v Donizettiho *Nápoj lasky* po boku Rolanda Villazóna v curyšské Opeře, zpívala Despinu v *Così fan tutte* v benátském Teatro la Fenice a v Baden-Badenu. Tady režíroval Rolando Villazón *Nápoj lasky*, v němž zároveň zpíval

Setkání s představitelkou Euridiky Evou Liebau proběhlo v neobyčejně hektickém tempu, téměř nám nebylo přáno, abychom spolu soustředěně hovořili, protože jsme se setkaly ve chvíli, kdy musela odbíhat na jeviště. Věnovala se své roli Euridiky opravdu cele a dokonce si odležela i značnou část filmování na pohřebním katafalku, protože ani tady jí nemohl nikdo zastoupit. A tak jen stručně připomeňme, jak probíhala její dosavadní pěvecká kariéra. Už po svém studiu na universitě v Grazu v roce 2004 získala cenu Leopolda Figla a vyhrála vídeňskou pěveckou soutěž Belvedere-Vocal-Competitio. Stala se ihned po studiu členkou Zurich Opera House v době, kdy stál v jeho čele intendant Alexander Pereira, a zůstala tam celých osm let, než se rozhodla pro svobodné povolání. Zpívala svým lehkým sopránem například Barbarinu, Gretel v Humperdinckově opeře *Perníková Chaloupka*, Poppeu v *Agrippině*, Paminu, Musettu, Sofii v *Růžovém kavalírovi*, Aničku v *Čarostřelci*, Nanettu ve *Falstaffovi*. Často spolupracovala s dirigentem Nikolausem Harmoncourtem, pod jehož taktovkou se roku 2006 představila jako Barbarina na Salzburger

hlavní roli, inscenace byla zaznamenána a v prosinci 2012 ji odvysílala televize. Kromě toho byla roku 2011 Aničkou ve zfilmovaném *Čarostřelci* (režie Jens Neubert, dirigent Daniel Harding) a v prosinci 2012 se představila také v televizním pořadu *Stars von Morgen*. Získala několik cen a také několik stipendií. Zkrátka má kariéru před sebou. Regula Mühlemann, zde v roli Amora, je sluníčko – často se stalo, že když skončila své zpívání, celý štáb se s ní loučil potleskem. Téměř nemarkýrovala – její hlas je volný, svobodný, zpívá bez jakékoli námahy a s velkou radostí, které si každý divák všimne. Byla velmi dobře obsazena do této nevelké, ale velmi důležité role Amora, bůžka lásky.

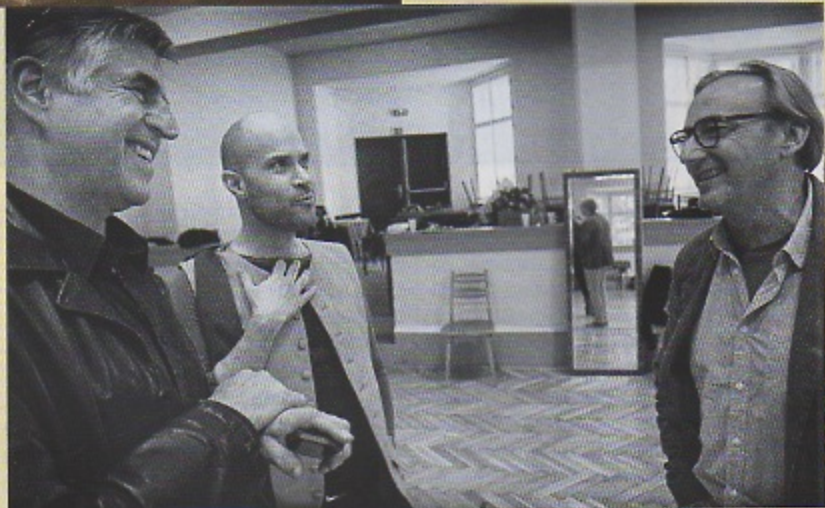

Foto BWA/Jam Malir

Jiří Hubač, Bejun Mehta a Ondřej Havelka

Ondřej Havelka, Bejun Mehta a Václav Luks v Domovině

Festsplele i jako Kuchtik v tamní *Rusalce* a také jsme ji mohli vidět jako Musettu v televizní inscenaci *Bohémy*. Ve svém repertoáru má také Janáčkovu *Lišku Bystroušku*. V Českém Krumlově pro ni bylo všechno nové – filmování i samotná role Euridiky, kterou předtím nikdy nezpívala.

Na rozhovor s americkým kontratenoristou Bejunem Mehtou mě okolí připravovalo předem. Tvrdili, že musím počítat s tím, že je velmi náročný a že je potřeba se mu přizpůsobit. Rozhovor s ním proběhl zcela bez problémů, odpovídal soustředěně a zjevně i s chutí. Se zaujetím vyprávěl, že jeho první „učitelkou zpěvu“ byla maminka, a že on prý zpíval téměř dřív, než se naučil mluvit. Otec hrál na klavír, bratr na housle, matka zpívala a malý Bejun od malíčka také. Maminka prý především dbala na to, aby se jeho dětský hlas přirozeně vyvíjel a aby nebyl přetě-

žován. Od devíti do patnácti let nastoupil Bejun Mehta kariéru chlapeckého sopránu, stal se dětskou hvězdou, o které se pochvalně vyjádřil sám Leonard Bernstein. Začal se také učit na violoncello, později vystudoval na Yalské universitě germanistiku. Za chybu zpětně považuje, že začal zpívat a školil se jako baryton. Nebyl se svými pěveckými výsledky spokojen, stále hledal „svůj hlas“. Po celý svůj dosavadní život byl zvyklý na úspěch a najednou byl šest let v jakémsi vzduchoprázdnu. Na rok úplně přestal zpívat. Našel si zaměstnání. Potom si náhodou přečetl článek o kontratenorovi Davidovi Danielsovi, jehož životní příběh se skoro úplně podobal příběhu jeho. Teprve teď jej napadlo, že by mohl zkusit zpívat jako kontratenorista. Získal stipendium Marilyn Horn, které mu pomohlo, aby mohla jeho kariéra rychleji pokračovat. Jeho učitelka zpěvu jej v New Yorku neškolila „jako kontratenora“, ale učila jej jako každého jiného zpěváka bel canto, koloratury, základní pěveckou techniku. A tak se stal znovu hvězdou.

Mne osobně překvapilo, že Bejun Mehta po celou dobu natáčení nemarkýroval, zpíval naplno naprosto bez problémů, s plným nasazením, s úžasným rozpětím dynamiky, s dokonalým výrazem, opřeným o naprosto spolehlivou pěveckou techniku včetně báječného dechu. Bylo až neuvěřitelné, s jakou dokonalostí dokázal téměř donekonečna opakovat touž pěveckou frázi znovu a znovu se stejnou soustředěností a dokonce i v téměř pěveckém technickém řešení, s tímž emotivním tremolem ve stejném místě. Bejun Mehta míří v současné době k paralelní kariéře dirigenta, která probíhá zároveň s dráhou sólového zpěváka, a až bude třeba, na pěveckou kariéru dirigování časem naváže. Orfeus je Mehtova milovaná role, s níž se hluboce ztotožňuje, je ztělesněním jeho umělecké cesty. Na svou roli se plně soustředí, hledá nové a nové detaily svého výkonu pěveckého i hereckého, nadsadne své diváky, je dokonalý. Váží si toho, že se zúčastnil filmování celé Gluckovy opery v Českém Krumlově. V jeho kariéře budou (v Gluckově roce 2014) následovat další dva Orfeové – salcburský s Markem Minkowským a pak ještě další Orfeo pro Wiener Festwochen.

Režisér Gluckova Orfea Ondřej Havelka – umělec rozkročený mezi klasickou hudbou, divadlem a tanečním retrem. Když nastoupil do svého prvního hereckého angažmá, pochopil, že u herectví neskončí, a zajímal se o režii. Svůj operní debut, Smolkovu operu *Nagano* uskutečnil v Národním divadle. Oscilace mezi dvěma kontrastními světy, operou a retrem je pro něj osvěžující. Unavuje jej stereotyp. Po vysílující režii se těší na chvíli, kdy bude zpívat se svými Melody Makers. Dělá jen jednu, maximálně dvě inscenace za rok, aby se na ně mohl důkladně soustředit. Už podruhé režíroval barokní operu. Má ostatně k barokní hudbě velmi blízko – krátce zpíval jako kontratenorista, spíše v ansámblech, baroko miluje. Sledoval

princip poučené interpretace spolu s Pavlem Klíčkem.

Po prvním natáčecím dnu na krumlovském zámku pochopil producent Jiří Hubač, že režisér Ondřej Havelka v podstatě točí podle původního scénáře, jako by měl

a tak vznikl s jeho pracovníky společný tým. Všichni šli až na dno svých fyzických sil. Zfilmovaný Gluckův Orfeo musí být dokončen začátkem prosince, aby byl připraven jako dárek ke Gluckovým narozeninám.

dvojnásobek natáčecích dnů (16denní verzi). Denně se pracovalo do noci, každý den se přestavovala scéna, pracovní doba trvala občas od 7 do 2 hodin do rána. A v těchto podmínkách museli umělci navíc ještě tvořit. Bejun Mehta dozpíval a osvětlovači začali tleskat. Vzniká něco výjimečného. Pan Slavko viděl, že se všichni chovají v jeho divadle s úctou a soustředěně pracují,

Pravděpodobně 8. února 2014 bude v Berlíně slavnostní premiéra filmu za účasti Bejuna Mehty. Česká premiéra bude následovat – snad bude tento Orfeus inspirací pro ostatní producenty, aby se také pustili do takových složitých projektů. Producent Jiří Hubač došel k názoru, že je lépe udělat jeden výjimečný projekt místo několika běžných koncertních přenosů. ■

Neusbsaqny' zveq boblve v Brtze